

Папа Франциск за примирення

Папа Римський Франциск 14 липня, помолився за всіх загиблих під час Волинської трагедії і закликав народи України і Польщі до примирення у цьому питанні.

Папа Римський Франциск після завершення традиційної недільної меси закликав українців і поляків до примирення у питанні Волинської трагедії.

Після традиційної недільної молитви у літній ватиканській резиденції Кастель Гандольфо, де Папа Фран-

циск знаходиться зараз в „відпустці”, він побажав примирення українського і польського народу в питанні Волинської трагедії. Після молитви „Ангел Господній” Папа Франциск, звертаючись до присутніх, сказав, що об’єднується у молитві з учасниками заупокійної Святої Меси в Луцькій кафедрі за жертвами Волинської трагедії з нагоди її 70-річчя.

„Віряю Божому милосердю душі жертв, а для їх народів прошу благодаті глибокого примирення і спокійного майбутнього, в надії і щирому співробітництві у спільному будівництві Царства Божого”, — сказав Папа Римський.

При цьому Франциск підкреслив, що подібні дії були спровоковані націоналістичною ідеологією, і вони стали причиною не тільки десятків тисяч жертв, але також „завдали рани братству між польським та українським народами”. (...)

арі

Символічне запалення свічок за жертви Волинської трагедії у варшавському василіянському монастирі.

Візит поєднання

Зразу після трожественного богослужіння за участю близько 20 тис. мирян у середу 26 червня у підльвівському селі Страдч (тут зокрема знаходиться один з нечисленних середньовічних збережених в Галичині печерний монастир), де на місцевому цвинтарі похоронені двох блаженних Української Греко-Католицької Церкви — отець Микола Конрад і дяк Володимир Прийма, Глава УГКЦ архієпископ Святослав Шевчук приїхав до Польщі з офіційним візитом, метою якого було підписання ряду важливих документів з польською стороною та участь у торжестві святкування 1025-ліття хрещення Київської Русі, що були заплановані до Гурова Ілавецького. У Страдчі владика Богдан Дзюрах зачитав декрет, прийнятий на Синоді у вересні 2012 року у Вініпезі (Канада). Цим документом Церква офіційно проголосила блаженного дяка Володимира Прийма покровителем мирян.

Раннім пообіддям 28 червня у варшавському храмі Успіння Пресвятої Діви Марії Отців Василян, Патріарх у присутності Президента Польщі Броніслава Коморовського з дружиною Анною, вищої ерархії Римо-Католицького Костела, представників Сейму та Сенату, запрошених гостей та журналістів відправив Панахиду у наміренні 70 річниці волинської трагедії. У слові, скерованому до присутніх у храмі архієпископ Святослав зокрема відзначив, що хоче ще раз просити про вибачення, а також просив про спільне, ретельне та доглибне вивчення минулих подій. З промовами виступили також архієпископ Юзеф Міхалік, голова Конференції Єпископату Польщі та Президент Польщі Броніслав Коморовський (промови обох архієпископів друкуємо в окремих статтях).

У своїй промові Президент відзначив, що: «особливо драматично в історії наших народів записалася II Світова війна, коли на південно-східних окраїнах Польщі гноблених спочатку радянськими, а потім німецькими окупантами дійшло до страшних, звірських вбивств. Волинсько-галицький злочин — продовжував Президент — був однією з більших польських трагедій під час II Світової війни, ми не

можемо, отже, про неї забувати. Не хочемо однак пам’ятати про неї проти нікому, не повинні ми пам’ятати й проти братів українців. Ми повинні про це пам’ятати для виповнення основного обов’язку оплакування та пам’яті про наших найближчих. Обов’язком поляків та українців залишається говорити про ці болісні події словами правди, але не тому, щоби засуджувати, але тому, щоби почерез правду та іспит совісті стреміти до очищення та поєднання.

Тривалі вартості скріплені лише фундаментом правди. Нашим обов’язком є саме так закріпити спільне польсько-українське минуле та прийдешнє. Правда очищує, буває важкою, але ніколи не шкодить».

У п’ятницю 28 червня Патріарх Святослав у приміщеннях секретаріату Єпископату Польщі зустрівся з його Головою архієпископом Юзефом Міхаліком та комісією у справах контактів з УГКЦ в Україні. Ополудні делегація УГКЦ зустрілася з Маршалком Сейму РП Євою Копач і Маршалком Сенату РП Богданом Борусевичом. Після обіду відбулася зустріч з Кардиналом Казимиром Ничем, вршавським Митрополитом.

На закінчення свого візиту до Польщі, Патріарх у товаристві супроводжуючих (Закінчення на 2 сторінці)

Хшаново

— празник святих Петра і Павла

Минуло 66 літ від часу, коли покійний вже сьогодні отець Мирослав Ріпецький вперше відправив празничну Святу Літургію в день святих Петра і Павла у невеликому Хшанові, куди закинула його переселенська доля. Отця давно вже нема серед живих, він з дружиною похоро-

нені в рідних Лісках, а вірні все ще численно прибувають до села серед мазурських озер, щоби спільно помолитися, зустрінутися й згадати про непокірного слушноминулому режимові пароха-просвітителя. Була субота 13 липня 2013 року.

(Закінчення на 5 сторінці)

Молебень за о. М. Ріпецького, його дружину та померших мирян.

Візит поєднання

(Продовження з 1 сторінки)

Блаженніший Святослав і Президент Польщі у варшавському храмі.

Панахида за жертви Волині 1943 р.

Українська молодь вітає Патріярха у Гурові Ілавецькому.

На згадку картини з гурово-ілавецькою церквою.

Подарунок від українських байкерів.

осіб, приїхав до Гурова Ілавецького, щоби взяти участь у торжественній Службі Божій. Цього дня, у суботу 29 червня, до містечка прибуло близько трьох тисяч вірних, в основному з північних деканатів Української Греко-Католицької Церкви у Польщі.

Патріярх Святослав у першу чергу відвідав місцевий Комплекс шкіл з українською мовою навчання, де зустрівся з вчительським колективом та представниками парафіяльних рад. Розмова, під час якої архієпископ запрезентувався великою комунікативністю, торкалася в основному щоденного життя УГКЦ в діаспорі та її контактів з материком.

Приємну несподіванку підготували Патріярху українські байкери згуртовані у вармінсько-мазурському мото-клубі, затримуючи його при виході зі школи й разом з вітаннями даруючи шіряний жилет з емблемами. Надягши на себе цей незвичний презент Патріярх став до спільної з байкерами фотографії.

У торжественній літургії відправлений у місцевій церкві Воздвиження Чесного Хреста, крім Патріярха Святослава Шевчука, взяли участь: апостольський нунцій у Польщі архієпископ Челестіно Мільйоре, архієпископ і Митрополит перемисько-варшавський Іван Мартиняк, архієпископ і Митрополит львівський Ігор Возняк, архієпископ і Митрополит тернопільський Василій Семенюк, архієпископ і Митрополит івано-франківський Володимир Війтишин, вроцлавсько-гданський ординарій Володимир Ющак, вармінський єпископ Яцек Єзерський, греко-католицьке та римо-католицьке духовенство з Польщі та України.

Звертаючися до вірних своєї Церкви, що проживають на землях північної Польщі, Патріярх в першу чергу подякував їм усім за «річ дорожціну — ви зберегли й дбаєте про віру та культуру ваших батьків». Відповів також на запитання, яке почув від приятелів в Україні, коли збирався з візитом до Польщі, яка мета його виїзду:

«Їду, щоби боронити образу українця в Польщі, а також поляка в Україні, образ християнських народів, які вміють прощати і просити прощення, вміють любити навіть ворогів».

«У цей ювілей ми дякуємо Господу Богу за тисячу двадцять п'ять років дару християнської віри для нашого народу, бо саме віруюча людина ніколи не почуває себе сиротою. В найбільшому горю, нещасті вона відчуває, що має батька, має Отця Небесного, який ніколи її не залишить. Тому тільки віруюча людина може любити того, хто її ненавидить...».

Патріярх згадав у проповіді також давнього пароха гурово-ілавецької церкви отця Юліяна Ібура, доброго пастиря, пам'ять про якого все ще жива серед його парафіян, пізнішого єпископа стрийської єпархії в Україні, цієї ж самої, з якої походить архієпископ Шевчук. Цей спогад викликав сльози зворушення у багатьох серед згромаджених у храмі та перед ним.

Вже сьогодні немає сумніву, що візит до Польщі Глави Української Греко-Католицької Церкви, що присутня у цілому світі, зорганізований на державному рівні, був подією дуже вагомою, про значення якого говорити будемо ще неоднократно аналізуючи документи, які під час неї були підписані. Не було б цього усього, як би не заангажування багатьох осіб, а впершу чергу Глави нашої Церкви у Польщі Перемисько-Варшавського Митрополита Івана Мартиняка, пароха гурово-ілавецької церкви Івана Лайкоша, посла-українця польського Сейму Мирона Сича та ще багатьох інших осіб, яких навіть важко усіх назвати, бо заангажованих позитивно у дану подію було чимало.

Ще окремі слова подяки належать адміністрації міста Гурово Ілавецьке, яке дійсно стало на висоті завдання у посприяло у справній організації візиту.

Богдан Тхір

Pełny tekst przemówienia Zwierzchnika Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego Patriarchy Swiatoslawa wygłoszonego podczas Panachydy w intencji ofiar zbrodni wołyńskiej sprawowanej w bazylińskiej cerkwi Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy w Warszawie 27 czerwca 2013 r.:

**Слава Ісусу Христу!
Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!**

W roku bieżącym przypada Jubileusz tysiąc dwudziestopięćdziesiąt lat Chrztu Rusi-Ukrainy. 18 sierpnia poświęcimy nasz patriarszy sobór Zmartwychwstania Pańskiego w stołecznym mieście Kijowie. Dla naszej Cerkwi, szczególnie doświadczonej w okresie komunizmu, będzie to symbol zakończenia okresu prześladowań oraz pierwszego etapu odbudowy pełnego życia eklezjalnego.

Minione stulecie nazaczyło dzieje narodu ukraińskiego wielkimi tragediami. Ogromniszczeń i śmierci przyniosły dwie wojny światowe, rewolucja i wojna domowa, Hołodomor z lat 1932-1933, klęski głodu z lat 1922 i 1947, zsyłki na Syberię tysięcy rodzin chłopskich, Wielki Terror i represje okresu powojennego na Ukrainie Zachodniej. Wśród dramatycznego dziedzictwa pozostawionego przez historię jest również Tragedia Wołyńska z 1943 roku i tysiące ofiar bratobójczych walk ukraińsko-polskich na innych ziemiach.

Pan nasz nauczał: „Jeżeli więc składasz ofiarę na ołtarzu, a tam przypomnisz sobie, że twój brat ma coś przeciwko tobie, zostaw twą ofiarę tam przed ołtarzem, a idź pojednać się najpierw z bratem. A potem wróć i złoż swoją ofiarę”. (Mt 5: 23-24) Na pytanie zaś Apostoła Piotra: „- Panie, ile razy mam przebaczać bratu, jeśli mi zawinął? Czyż aż siedem razy?”, Chrystus odpowiedział: „— Nie mówię ci: aż siedem razy, ale aż siedemdziesiąt siedem razy”. (Mt 18: 21-22).

Zanieśliśmy modlitwę za spójność dusz ofiar Tragedii Wołyńskiej. Polaków, którzy ponieśli śmierć z rąk członków ukraińskich formacji zbrojnych oraz swoich ukraińskich sąsiadów. Ukraińców, którzy zginęli z polskich rąk. A także za osoby należące do innych narodów. Za tysiące dzieci, kobiet i starców oraz za tych, którzy śmierć ponieśli w walce zbrojnej.

Za obecność na wspólnej modlitwie szczególnie gorąco dziękuję Panu Prezydentowi Bronisławowi Komorowskiemu — przyjacielowi Ukrainy, orędownikowi jej drogi do zjednoczonej Europy i przyjacielowi naszego Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego. I Jego Małżonce, Dostojnej

Pani Annie. Pani Marszałek Sejmu i Panu Marszałkowi Senatowi oraz innym dostojnym reprezentantom władz i społeczeństwa polskiego.

Dziękuję Eminencji Księdzu Kardynałowi Kazimierzowi Nyczowi, Metropolicie Warszawskiemu; Ekscelencji Księdzu Prymasowi; Ekscelencji Księdzu Arcybiskupowi Józefowi Michalikowi, Metropolicie Przemyskiem, Przewodniczącemu Konferencji Episkopatu Polski; Ekscelencji Księdzu Arcybiskupowi Metropolicie Lwowskemu, Przewodniczącemu Konferencji Episkopatu Ukrainy i pozostałym braciom w biskupstwie oraz hierarchii, duchowieństwu siostronom zakonnym naszej Cerkwi w Polsce na czele z Ekscelencją Metropolita Przemysko-Warszawskim.

W Orędziu z okazji 70. rocznicy Tragedii Wołyńskiej Synod Biskupów naszego Kościoła przypomniał wiernym: „W oczach Pana nic nie usprawiedliwia nawet jednego unicestwionego życia i choćby najmniejszej krzywdy”. I wyznał: „Wobec Wcielonej Miłości wyrazić musimy gorzką świadomość przewinienia i pokajać się, bo nic nie usprawiedliwia wzajemnej wrogości pchającej aż do przelewu bratniej krwi”.

Kierowaliśmy się wskazaniem mojego wielkiego poprzednika, Sługi Bożego metropolity Andrzeja Szeptyckiego, który w listopadzie 1942 roku w liście pasterskim w sprawie piątego przykazania „Nie zabijaj”, z pasją proroka napominał: „W dziwny sposób oszukują samych siebie i ludzi ci, którzy zabójstwa z przyczyn politycznych nie uważają za grzech, jakoby polityka zwalniała człowieka od obowiązku przestrzegania Bożego prawa i usprawiedliwiała przestępstwa przeciwko naturze ludzkiej.(...) Człowiek, który przelewa niewinną krew swego wroga, przeciwnika politycznego, jest takim samym zabójcą, jak ten, który to czyni dla rabunku, i tak samo zasługuje na karę Bożą oraz klątwę Kościoła”.

Sługa Boży wypowiadał tę przestrożę, gdy brat nastawał na brata, gdy niemieccy naziści dokonywali zbrodni Holocaustu i kiedy padły pierwsze ofiary konfliktu polsko-ukraińskiego. Metropolita Andrzej wzywał, by szczególnie w czasach deptania wszystkiego co najświętsze, chronić życie ludzkie od poczęcia aż do naturalnej śmierci. I dawał osobiste świadectwo — przechowywał Żydów, protestował wobec władz III Rzeszy oraz informował papieża o barbarzyństwie, które rozplenili hitlerowcy. Dziś trwa Jego proces beatyfikacyjny.

Nauczanie metropolity Andrzeja zachowuje ponadczasową wartość. Przywódcy polityczni powinni bronić życia i czynić pokój, a nie wzniecać wojny, siłąć pozożę i zniszczenie. Dowódcy wojskowi powinni bronić kobiet, dzieci i starców, a nie wydawać rozkazy o ich zabijaniu. Gdy postępują wbrew tym fundamentalnym nakazom moralnym, wówczas zasługują na surowy osąd współczesnych sobie i przyszłych pokoleń.

**Panie Prezydencie,
Ekscelencjo Metropolito Przemyski,
Przewodniczący Konferencji
Episkopatu Polski!**

W czerwcu 2001 roku, w drogim naszym sercu Lwowie, błogosławiony papież Jan Paweł II podczas mszy beatyfikacyjnej w obrządku łacińskim wzywał: „Czas już oderwać się od bolesnej przeszłości!(...) Niech przebaczenie — udzielone i uzyskane — rozleje się niczym dobroczynny balsam w każdym sercu. Niech dzięki oczyszczeniu pamięci historycznej wszyscy gotowi będą stawiać wyżej to, co jednoczy, niż to, co dzieli, ażeby razem budować przyszłość opartą na wzajemnym szacunku, braterskiej współpracy i autentycznej solidarności”.

Dzięki tym wskazaniom Jana Pawła II powstał wspólny list pasterski Synodu biskupów naszego Kościoła i Konferencji Episkopatu Polski, który w 2005 roku uroczystie podpisali Jego Ekscelencja Ksiądz Arcybiskup Józef Michalik, przewodniczący Konferencji Episkopatu oraz Wielce Błogosławiony Lubomyr Kardynał Hu-

zar, zwierzchnik naszego Kościoła. Wcześniej, w 1987 roku w przededniu jubileuszu 1000-lecia Chrztu Rusi-Ukrainy, kardynał Józef Glemp, Prymas Polski i mój poprzednik kardynał Myroslaw Iwan Lubacziwski wymienili się listami, w których wzywali swoich wiernych do przebaczenia i pojednania.

W czerwcu 2001 roku przed beatyfikacyjną Mszą Świętą w obrządku wschodnim i w obecności półtora miliona wiernych, kardynał Huzar wyznał: „Niektórzy synowie i córki Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego, ku naszemu ogromnemu żalowi, świadomie i dobrowolnie wyrządzili krzywdę swoim bliźnim spośród swego narodu czy innych narodów. Za wszystkich nich w Twojej obecności, Ojczyce Święty, pragnę w imieniu Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego prosić o przebaczenie Pana Stworzyciela i Ojca nas wszystkich, a także o przebaczenie tych, których w jakiś sposób skrzywdziliśmy my, synowie i córki naszego Kościoła. Żeby już nie ciążyła na nas straszliwa przeszłość i nie utrudniała naszego życia, chętnie przebaczymy tym, którzy w jakiś sposób skrzywdzili również nas”. Dokładnie dzisiaj, 27 czerwca, mija dwunasta rocznica, kiedy wypowiedziano te słowa.

Dziś, w historycznej cerkwi warszawskiej, w obecności najwyższych władz Państwa Polskiego i hierarchii Kościoła Polskiego, pragniemy odnowić tę prośbę. Niech wspólnie z naszą modlitwą dotrą do każdej polskiej rodziny, która straciła bliskich z rąk moich rodaków. Niech pomogą ukoić ból i stratę. I niech służą nadziei na lepsze dziś i jutro w relacjach pomiędzy naszymi narodami.

Tę prośbę i nadzieję kierujemy również do rodzin ukraińskich, które straciły bliskich z rąk Polaków oraz do rodzin innych narodowości.

W pragnieniu udzielenia i uzyskania przebaczenia łączą się z nami Wielce Błogosławiony Filaret, zwierzchnik Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Kijowskiego oraz Wołyńska Rada Kościołów, w której skupieni są hierarchowie wspólnot chrześcijańskich.

Drodzy Bracia i Siostry,

Historycy nie powinni ustawać w wysiłkach na rzecz ustalenia faktów, dociekać przyczyn wydarzeń oraz wskazywać sprawców zła i zbrodni. Muszą jednak postępować sine ira et studio, w poszanowaniu prawdy i nigdy nie uciekać się do manipulacji. Ani tym bardziej przemilczać lub przeinaczać fakty, by bronić jakichś racji politycznych.

Politycy ukraińscy i polscy dołożyli wielu starań, by ranę Wołynia zabliznić, lecz o niej nie zapomnieć. Pozostawili znaki pamięci i pojednania, przygotowują też nowe. Prezydentom, rządowi i parlamentom dziękujemy za te świadectwa mądrości i służenia dobru wspólnemu. Na nasze wdzięczne wspomnienie zasługują szlachetne postacie intelektualistów i działaczy społecznych, którzy nie szczędzą trudu, by zbliżyć nas do wzajemnego przebaczenia i pojednania.

Polska jest dziś niepodległa oraz wolna i cieszy się członkostwem w rodzinie narodów europejskich. Ukraina jest niepodległa oraz wolna i aspiruje do członkostwa w Unii Europejskiej. Natchnieniem do tych starań, które wspiera nasz Kościół oraz inne współpracujące z nami wspólnoty chrześcijańskie, są wartości, na których opiera się Unia. Założona również dzięki wysiłkowi wielkich polityków chrześcijańskich. To oni doprowadzili do pojednania pomiędzy zwaśnionymi niegdyś narodami i dali przykład biskupom polskim, którzy w pamiętnym liście do biskupów niemieckich z 1965 roku profetycznie wzywali do wzajemnego przebaczenia.

W relacjach pomiędzy Ukraińcami a Polakami wypowiedziano już wiele słów i wykonano wiele gestów wzajemnego przebaczenia i pojednania. Dziś naszym szczególnym zadaniem jest zadbanie o to, by słowa te dotarły do każdego Ukraińca i każdego Polaka. Aby ludzie je przyjęli, zrozumieli ich znaczenie oraz odczuli potrzebę dzielenia się pojednaniem z bliźnimi.

I aby pokój zagościł w ludzkich sercach i umysłach. To zadanie podejmujemy i do jego wykonania zapraszamy wszystkich ludzi dobrej woli w Ukrainie i w Polsce.

Niech Stwórca i Pan dziejów, który jest drogą, prawdą i życiem (J: 1-12) wejrzy na nasze modlitwy oraz proś-

by i wesprze nasze pragnienie oczyszczenia pamięci, pragnienie udzielenia i uzyskania przebaczenia oraz pojednania się z bratem.

Слава Ісусу Христу!
Niech będzie pochwalony
Jezus Chrystus!

Pełny tekst przemówienia arcybiskupa Józefa Michalika wygłoszonego podczas Panachydy w intencji ofiar zbrodni wołyńskiej sprawowanej w bazylińskiej cerkwi Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy w Warszawie 27 czerwca 2013 r.:

**Szanowny Panie Prezydencie,
Szanowni Państwo,
Dostojni Współbracia w posłudze
pasterskiej,
Bracia i Siostry.**

Człowiek wierzący zawsze, także w najtrudniejszych okolicznościach, z modlitwy do Boga czerpie siłę i odwagę do podejmowania właściwych decyzji.

Dlatego: „zła się nie ulękę, bo Ty jesteś ze mną” (PS. 23). „Gdzie bowiem wzmógł się grzech, tam jeszcze obficie rozlała się łaska” (Rz 5, 20).

Jezus Chrystus uczy nas nowego spojrzenia na życie i na cierpienie, na to, co godne i trwałe, i na to, co hańbiące w oczach Boga, dzięki Niemu odnosimy wszystko do wymiaru wieczności, aby bezpieczniej chodzić po tej ziemi:

„Wszyscy przecież staniami przed trybunałem Boga Tak więc każdy z nas o sobie samym zda sprawę Bogu” (Rz 14, 10n).

„Każdy, kto nienawidzi swego brata, jest zabójcą. Chrystus oddał za nas życie swoje. My także winniśmy oddać życie za braci” (1J 3, 16).

Nasze spotkanie — przedstawiciele Kościoła Greckokatolickiego oraz Kościoła Rzymskokatolickiego na Ukrainie i w Polsce — rozpoczynamy od wspólnej modlitwy w obecności najwyższych władz Rzeczypospolitej oraz przedstawicieli władz Ukrainy.

Chcemy w duchu pokory i w poczuciu winy przynieść przed Boży tron bolesny fragment historii naszych narodów w 70. rocznicę zbrodni wołyńskiej, wydarzeń, które pochłonęły dziesiątki tysięcy bratobójczych ofiar spośród Polaków na Wołyniu.

Modlimy się także za tych Ukraińców, zwłaszcza duchownych grekokatolickich i prawosławnych, którzy zginęli za to tylko, że nieśli pomoc Polakom. Są chwałą Ukrainy, są chwałą Kościoła i Cerkwi.

Modlimy się także za nieżyjących sprawców zbrodni, aby im Bóg także okazał miłosierdzie i miłość, której sami nie zdołali okazać za życia swoim bliskim.

Chcemy się również modlić o światłość i odważne serca dla nas, abyśmy w czas próby zdołali przewyciężyć niechęć i nienawiść i potrafiliby wytyczać szlachetne cele naszym narodom oraz chronić je przed wyborem niewłaściwych środków.

Przecież i dziś, w 70 lat po bolesnych wydarzeniach, jakże trudno nam chrześcijanom przychodzi przyznać rację, że „każdy, kto nienawidzi brata swego, jest zabójcą” (1J 3).

Deklaracja naszych Kościołów, którą mamy jutro podpisać, nasze

spotkania i dzisiejsza modlitwa, jest czymś więcej niż tylko upamiętnieniem ofiar wołyńskiej zbrodni. To jest pragnienie odcięcia się od złych doświadczeń, to dowód pokornej wiary próbującej zachować posłuszeństwo Ewangelii przebaczenia i pojednania, ale także to znak zdrowego i odważnego patriotyzmu — odcinającego się od nacjonalistycznej czy zaściankowej szkoły myślenia.

Budowanie bowiem bezpiecznych perspektyw współistnienia naszych narodów jest niemożliwe bez uzdrowienia relacji z sąsiadami. Relacje z Niemcami, Rosjanami, Ukraińcami, Białorusinami, Litwinami, Słowakami i Czechami to dla Polaków egzamin z przydatności w europejskiej wspólnotie narodów, ale budowanie bezpiecznych i twórczych perspektyw przyszłości jest niemożliwe bez uzyskania wiarygodności w ocenie trudnych momentów historii naszych dziejów.

Nie służylibyśmy chrześcijańskiej Ukrainie ani godnej chrześcijańskiej Polsce, gdybyśmy próbowali dyspensować się od stawiania sobie samym i naszym wiernym wymagań moralnych, gdybyśmy nie przestrzegali przed nieszczęściami, jakie płyną z przemocy słownej, której dziś tyle w środkach przekazu, a która tak często prowadzi do haniebnych czynów, gdybyśmy zamilkli wobec niebezpieczeństw związanych z łamaniem prawa natury i praw Boskich w imię posłuszeństwa zewnętrznym zarządzaniem, gdybyśmy nie budzili nadziei w sercach ludzi, jaka płynie z prawdy, że w nas samych Bóg złożył potencjał dobra, a słabość i grzech jest tylko jego zaprzeczeniem.

Nasze narody (jak i wszystkie narody europejskie) dziś kurczą się, wymierają. Przyczyn jest wiele, ale chyba najważniejszą jest zanik radości życia, siły ducha do przewyciężania trudności, spowodowany eliminowaniem i osłabieniem wiary, relatywizmem moralnym, pominięciem zdrowej hierarchii wartości, bez czego gubi się człowieczeństwo odważne, szlachetne i piękne.

Współczesne wyzwania są równie ważne i równie trudne jak te sprzed lat, i uświadomienie ich sobie jest pierwszym krokiem do obudzenia woli nowego życia i działań uzdrawiających.

W naszych wysiłkach nie jesteśmy sami, jest rzesza ludzi prawych, jest z nami bliskość Chrystusa i Ducha Świętego, którego wymodlają nam wielcy Prekursorzy pojednania polsko — ukraińskiego: bł. Jan Paweł II, śp. Kard. Józef Glemp, żyjący jeszcze Kard. Lubomyr Huzar, a przede wszystkim wymodlają święci Męczennicy z Wołynia.

Wspólna deklaracja

o pojednaniu polsko-ukraińskim z okazji 70 rocznicy zbrodni na Wołyniu

„Niech dzięki oczyszczeniu pamięci historycznej wszyscy będą gotowi stawiać wyżej to, co jednoczy, niż to, co dzieli” (bł. Jan Paweł II)

Spotykamy się w Warszawie, w przededniu obchodów 70-tej rocznicy zbrodni na Wołyniu, których symbolem stały się wydarzenia z 11 lipca 1943 r. Ofiarami zbrodni i czystek etnicznych stały się dziesiątki tysięcy niewinnych osób, w tym kobiet, dzieci i starców, przede wszystkim Polaków, ale także Ukraińców, oraz tych, którzy ratowali zagrożonych sąsiadów i krewnych. Ofiara ich życia wzywa nas w tych rocznicowych dniach do szczególnie głębokiej refleksji, do gorliwej modlitwy o odpuszczenie grzechów i przebaczenie, a także o łaskę stawania w prawdzie wobec Boga i ludzi. 70-lecie tych tragicznych wydarzeń stanowi również kolejną okazję, aby zwrócić się z apelem do Polaków i Ukraińców o dalsze kroki na drodze do braterskiego zbliżenia, które jest niemożliwe bez szczerego pojednania. Zachęca nas także do tego obchodzony w tym roku jubileusz 1025-lecia Chrztu Rusi oraz pierwszy rok przygotowań do obchodów 1050-lecia Chrztu Polski. A przecież ochrzczony człowiek i naród przyjmuje nie tylko odpuszczenie grzechów i otrzymuje nadzieję zbawienia, ale także gotowość życia Ewangelią Jezusa Chrystusa z jej nakazem przebaczenia win. Jesteśmy świadomi, że tylko prawda może nas wyzwolić (por. J 8, 32); prawda, która niczego nie upiększa i nie pomija, która niczego nie przemilcza, ale prowadzi do przebaczenia i darowania win. Jako dzieci jednego Ojca w niebie kierujemy do Jego miłosierdzia prośbę o przebaczenie w duchu słów Modlitwy Pańskiej: „Odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”. Pamiętamy przy tym o pięknych kartach współżycia naszych narodów, o radościach i sukcesach współpracy, ale i o krzywdach, jakie zostały wyrządzone zwłaszcza w trakcie II wojny światowej i w jej następstwie. Wiemy, że chrześcijańska ocena zbrodni wołyńskiej domaga się od nas jednoznacznego potępienia i przeproszenia za nią. Uważamy bowiem, że ani przemoc, ani czystki etniczne nigdy nie mogą być metodą rozwiązywania konfliktów między sąsiadującymi ludami czy narodami, ani usprawiedliwione racją polityczną, ekonomiczną czy religijną.

Pragniemy dzisiaj oddać hołd niewinnie pomordowanym, ale i przeproszać Boga za popełnione zbrodnie oraz raz jeszcze wezwać wszystkich, Ukraińców i Polaków, zamieszkujących zarówno na Ukrainie, jak i w Polsce oraz gdziekolwiek na świecie, do odważnego otwarcia umysłów i serc na wzajemne przebaczenie i pojednanie.

Przypominamy słowa kard. Lubomira Huzara z 2001 r., że „niektórzy synowie i córki Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego wyrządzali zło — niestety świadomie i dobrowolnie — swoim bliźnim z własnego narodu i z innych narodów”. Jako zwierzchnik Kościoła greckokatolickiego pragnę powtórzyć te słowa dzisiaj i przeprosić Braci Polaków za zbrodnie popełnione w 1943 r. W imię prawdy uważamy, że przeproszenia i prośby o wybaczenie wymaga postawa tych Polaków, którzy wyrządzali zło Ukraińcom i odpowiadali przemocą na przemoc.

Jako przewodniczący Episkopatu Polski kieruję do Braci Ukraińców prośbę o wybaczenie.

Do dzisiaj Polacy i Ukraińcy noszą w swojej pamięci bolesne rany i wspomnienia tragedii wołyńskiej. W sposób szczególny widoczne są one w społeczeństwie współczesnej Ukrainy, którego dobro duchowe jest najważniejsze także

dla Kościoła Rzymskokatolickiego na Ukrainie. Dlatego z gorącą troską, jako przewodniczący Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy przyłączam się do apelu o pojednanie. Mam nadzieję, że pomimo tragicznej przeszłości możliwe są dobrośdziejkie i chrześcijańskie relacje Polaków i Ukraińców, gdziekolwiek się spotykają, współpracują i myślą o przyszłości.

Za godny potępienia uważamy skrajny nacjonalizm oraz szowinizm. To on bowiem, obok ateistycznego i totalitarnego komunizmu oraz nazizmu, był ideologią, która w trakcie XX stulecia spowodowała miliony ofiar.

To, co niektórym jawiło się wówczas jako usprawiedliwione w oczach Boga, okazało się bezwzględny deptaniem Jego przykazań. Przed obliczem Pana, w świetle Jego kategorycznego żądania „Nie zabijaj!”, wyrażamy gorzką świadomość przewinień, gdyż nic nie usprawiedliwia wzajemnej wrogości, prowadzącej aż do przelewania bratniej krwi.

Obiektywne poznanie faktów oraz ukazanie rozmiarów tragedii i dramatów przeszłości staje się dzisiaj pilną sprawą historyków i specjalistów, bo tylko poznanie prawdy historycznej wyciszyć może narosłe wokół tej sprawy emocje. Apelujemy więc do polskich i ukraińskich naukowców o dalsze badania oparte na źródłach i o współdziałanie w wyjaśnianiu okoliczności tych przerażających zbrodni, jak również sporządzenie listy imion wszystkich, którzy ucierpieli. Widzimy też potrzebę godnego upamiętnienia ofiar w miejscach ich śmierci i największego cierpienia.

Pragniemy przypomnieć, że katolicy biskupi polscy i ukraińscy rozpoczęli rozmowy o potrzebie pojednania obu Kościołów i narodów już w październiku 1987 r. na spotkaniu w Rzymie poprzedzającym millennium chrztu Rusi Kijowskiej. W rok później doszło do historycznej liturgii na Jasnej Górze z udziałem kard. Józefa Glempa oraz kierującego Kościołem Greckokatolickim kard. Myrośława Lubacziwskiego. Miłenijne obchody Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego na Jasnej Górze, w duchowej stolicy Polski, były istotnym krokiem zwiastującym wyjście tego Kościoła z podziemia w ZSRR, prześladowanego tam i zakazanego.

Profetyczne znaczenie miały słowa bł. Jana Pawła II wypowiedziane we Lwowie w 2001 r.: „Niech dzięki oczyszczeniu pamięci historycznej wszyscy będą gotowi stawiać wyżej to, co jednoczy, niż to, co dzieli, ażeby razem budować przyszłość opartą na wzajemnym szacunku, na braterskiej wspólnotcie, współpracy i autentycznej solidarności”.

W czerwcu 2005 r. w Warszawie i we Lwowie ogłoszony został wspólny list Synodu Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego i Konferencji Episkopatu Polski. Obie strony wypowiedziały wówczas słowa: „Przebaczamy i prosimy o przebaczenie!”, będące wcześniej fundamentem pojednania polsko-niemieckiego, z nadzieją, że zaowocują teraz w relacjach polsko-ukraińskich. Wolę takiego działania potwierdziły tysiące wiernych, odpowiadając: „Amen”.

Dzisiaj oddajemy hołd i czcimy pamięć tych Ukraińców i Polaków, którzy ryzykując życiem, ratowali bliźnich przed zagładą lub też w inny sposób stawali w ich obronie w tych dramatycznych czasach. Modlimy się wspólnie o wieczne odpoczywanie dla wszystkich niewinnych ofiar, które zginęły w 1943 roku na Wołyniu. Modlimy się także o miłosierdzie Boże dla tych, którzy ulegli ideologii przemocy i nienawiści, a także o to, by wojna, która już dawno wygasła na naszych ziemiach, nie trwała dziś w sercach

Хліб і сіль для Патріярха від парафіян Гурова Ілавецького.

Зустріч з дітьми та молоддю.

Поміж єрархами УГКЦ апостольський нунцій архієпископ Челестіно Мільйоре.

Діти з бартошицької української школи.

Вітальне слово від Блаженнішого.

Празник

Різдва Святого Івана Хрестителя у Перемишлі

В день Різдва Івана Хрестителя — 7 липня в Перемишлі відбулися святкування храмового празника Архикадрального Собору та іменин Високопреосвященного Митрополита Перемисько-Варшавського Івана Мартиняка. Одночасно у цей день урочисто перенесено мощі блаженного священномученика Йосафата Коциловського до архикадрального собору Святого Івана Хрестителя. Перед Святою Літургією з палати Перемиських Єпископів вирушила процесія з мощами бл. Йосафата Коциловського. У процесійному ході йшли владыки, священники та вірні. Опісля відслужено Молебень до блаженних мучеників Йосафата Коциловського та Григорія Лакоти.

Божественну Літургію очолив Митрополит Перемисько-Варшавський Архiepіскоп Іван Мартиняк з запрошеними владыками: Владикою Володимиром Ющак — Ординарієм Вроцлавсько-Гданським, Владикою Петром Криком — Апостольським екзархом УГКЦ у Німеччині та духовенством Перемисько-Варшавської Ар-

хiepархії. Проповідь виголосив владыка Вроцлавсько-Гданський Володимир Ющак. Після Божественної Літургії відкрито вулицю бл. Йосафата Коциловського. Депутат Ян Бартмінський зачитав рішення міської ради м. Перемишль про найменування вулиці Коциловського. У відкритті вулиці взяв участь між іншим президент міста Перемишля Роберт Хома. Дуже важливою подією було також урочисте посвячення відремонтованої палати перемиських єпископів, яку збудовано у 1897 єпископом Константим Чеховичом. Останнім владыкою, який проживав і працював у палаті був блаженний Йосафат. Після війни будинок перебудували і використовували як Національний музей перемишльської землі.

4 квітня 2001 року палату повернули у власність Перемишльської архiepархії УГКЦ. Організатором усіх святкувань у Перемишлі був отець митрат Євген Попович — протосинкел Перемисько-Варшавської Архiepархії.

(ред)

Перенесення мощів блаженного Йосафата Коциловського до перемиської катедрі.

ludzi. Dlatego myśląc o obecnych i przyszłych pokoleniach, powtarzamy w imieniu naszych Kościołów, że nienawiść i przemoc zawsze jest degradacją człowieka i narodu, przebaczenie, braterstwo, współczucie, pomoc i miłość stają się natomiast trwałym i godnym fundamentem kultury współzycia ludzkiego.

Myśląc o przyszłości jesteśmy świadomi, że bez wzajemnego pojednania nasz Kościół nie byłby wiarygodny w wypełnianiu swej ewangelicznej misji, a nasze narody nie będą miały perspektywy współpracy i rozwoju w płaszczyźnie tak religijnej, jak i politycznej. Uważamy też, że współpraca wolnej Polski z wolną Ukrainą jest niezbędna, by w tej części Europy panował pokój, ludzie cieszyli się wolnością religijną, a prawa człowieka nie były zagrożone. Widzimy też potrzebę wspólnego świadectwa chrześcijan z Polski i Ukrainy w jednoczącej się Europie. Wspólnie stajemy w obliczu wyzwań, jakie stwarza sekularyzacja i próba organizacji życia „jakby Bóg nie istniał”. Jesteśmy częścią historii Bożej miłości i — zgodnie z zachętą Ojca Świętego Franciszka — powinniśmy być ogniwem tej miłości w świecie. Kościoły, które doświadczyły męczeństwa, mają szczególne prawo do przypominania Europie o jej chrześcijańskich korzeniach.

Niech Bóg wejrzy na Kościół żyjący na naszych ziemiach i pomoże polskiemu oraz ukraińskiemu narodowi, aby żyjąc w pokoju dzieliły się

swym duchowym bogactwem oraz wnosily swój wkład w jedność i przyszłość Europy!

Ślemy też braterskie pozdrowienia Braciom Prawosławnym, wierząc, że proces wzajemnego pojednania uzdrowi rany, które są przeszkodą nie tylko w harmonijnym współzyciu narodów, ale i w szczerym dążeniu do jedności Chrystusowego Kościoła.

+ Józef Michalik

Arcybiskup Metropolita Przemyski obrz. łac.
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

+ Jan Martyniak

Arcybiskup Metropolita Przemysko-Warszawski
Kościoła bizantyjsko-ukraińskiego

+ Świątosław Szewczuk

Arcybiskup Większy Metropolita Kijowsko-Halicki
Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego

+ Mieczysław Mokrzycki

Arcybiskup Metropolita Lwowski obrz. łac.
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy

Warszawa, 28 czerwca 2013 r.

Хшаново

— празник святих Петра і Павла

(Продовження з 1 сторінки)

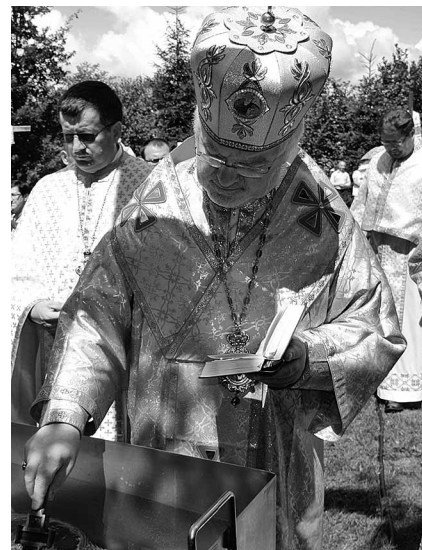
— Ми, дорогі брати і сестри, у якійсь мірі завжди утотожнюємо себе з Хшановом. Це село для нас, що проживаємо на Східній Пруссії, є знаком вдячності Богові, що ми у нашій недолі все-таки мали де поїхати, зустрітися, єднатися. Особою, що нас єднала, був саме отець Митрат Мирослав Ріпецький.

Цими словами привітав прочан, які приїхали в суботу 13 липня до Хшанова (кілька кілометрів від Елку) владыка Петро Крик, що очолив архиерейську Службу Божу з нагоди празника святих Петра і Павла. У літургії, що була відслужена перед каплицею на прицерковну майдані взяли участь вірні, мабуть предствники усіх парафій північних деканатів УГКЦ в Польщі.

— У ті часи, п'ятдесяті, шістдесяті роки, ми тут йшли пішки від вокзалу. Народу збиралося дуже багато, так багато, що не могли в одній Службі Божій ані висповідатися, ані запричащатися й дійсно правилося до обіду. Ми, отже, саме тут набирали побожності. І ця земля тут насичена добром нашої молитви. Це дійсно місце святе для всіх нас, що тут живемо.

Пам'ять про це село і покійного отця Мирослава Ріпецького все ще жива серед народу і миряни, часто нащадки тих, хто тут вінчався перед десятиліттями, радо відвідують Хшаново, щоби разом помолитися й кілька годин бути з собою.

Літургія закінчилася Панахидою, в якій присутні на празнику священики згадали б. п. отця Мирослава Ріпецького з дружиною Євганією та всіх, хто колись паломничив до Хшанова, а сьогодні вже

спить вічним сном. Відбувся ще чин посвячення води під хрестом від хшанівської парафії. Цю воду вірні повезли до своїх домів, щоби вживати її у різних трафунках щоденного життя.

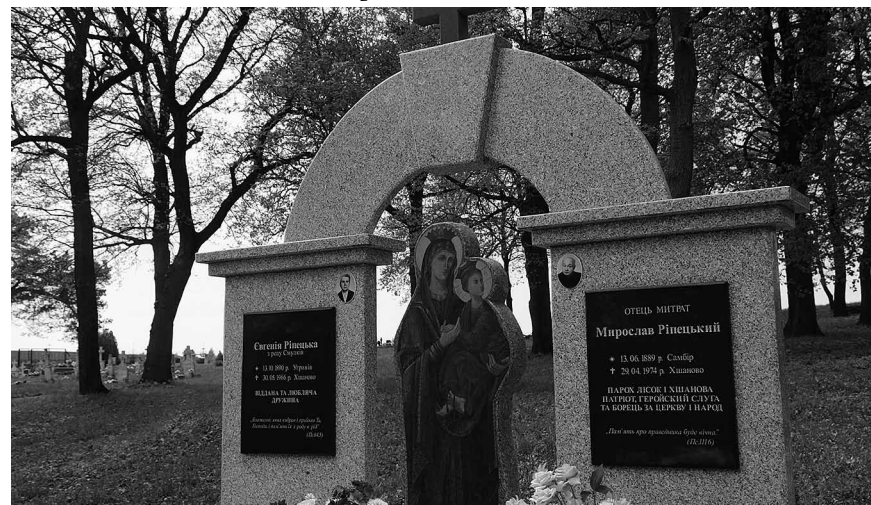
Цьогорічний празник, що відзначив о. Григорій Столиця, місцевий парох, мав унікальний характер, бо ж ми зустрілися в році, коли єпископом Риму став Папа Франциск, про якого говориться як про того, що словом і вчинком показує смиренність і рівність, отже це, що залишається і повинно бути суттю християнства.

Після літургії присутні зустрілися на спільній трапезі, що була влаштована надворі перед колишнім домом і каплицею о. Ріпецького. Підготували її та прислугували українські байкери та байкерки Вармії та Мазур, які призначили Хшаново місцем своїх щорічних з'їздів. Спеціально з нагоди празника зварену «горохівку» наливали просто із казанів військової, польової кухні.

Богдан Тхір

На майдані перед хшанівською каплицею.

Могила о. Ріпецького та його дружини в Лісках.

Холмський храм „На гірці»

У 1875 році царська московська адміністрація призначила на адміністратора Холмської греко-католицької єпархії єпископа М. Попеля, прихильника православ'я. 18 лютого 1875 р. єпископ Попель від імені холмського духовенства і холмської консисторії вніс прохання до царя прийняти 120 парафій до Православної Церкви.

Після різних актів насильства 16 квітня 1875 цар Олександр II «дозволив» прийняти Холмську єпархію до «Матери Русских Церков». У наслідок того «воз'єднання» 74 священників було депортовано на Сибір, а 60 прогнано до Галичини. Після ліквідації Унії єпархію приєднано до Варшавської православної єпархії, а Попель став її вікарієм (*Енциклопедія українознавства. У 10-х томах. Головний редактор Володимир Кубійович. — Париж; Нью-Йорк.*)

Так перестала існувати Холмська греко-католицька єпархія, яка у 1596 році, за єпископа Діонісія Збируйського, прийняла Берестейську Унію. До її визначних владик належали Методій Терлецький (1630–1649), який обороняв Греко-Католицьку Церкву перед латинським духовенством, і Яків Суша

(1652–1684) — за їхнього правління єпархія зазнала великого розквіту.

Сьогодні від давньої Холмської єпархії нашої Церкви (тут маю на увазі цю її частину, яка знаходиться на території Польщі) залишилося небагато, хіба що певна кількість храмів, які сьогодні замінені в римокатолицькі костели або православні церкви й відповідно перебудовані та в більшості позбавленні в середині східного обладнання. Більшість церков та кладовищ, що були колись при них, стерті з поверхні землі. Дуже добре ілюструє це карта долучена до надрукованої у Львові у 2005 році Науковим товариством ім. Т. Шевченка монографії Василя Слободяна «Церкви холмської єпархії». Автор позначив на карті існуючі та неіснуючі церкви. Ці останні позначені

Давня холмська греко-католицька катедрa.

червоним кольором і карта від нього аж ясніє.

Головним храмом Холма,

який помимо буремної історії, численних перебудов й переходження з рук до рук, зберігся до сьогодні, залишається церква Різдва Пресвятої Богородиці. Неможливо її не помітити, бо ж знаходиться на горі в самому центрі міста, в межах дав-

нього князівського міста, а вночі ще підсвітлена прожекторами. Цілий комплекс церкви, разом з єпископською палатою та монастирськими будинками сьогодні це також гарно доглянутий міський парк.

Про церкву Пресвятої Богородиці згадується у «Літописі Руському» під 1253 роком: «Звідти ж пройшов він [Данило] землю Судомирську і прибув у город Холм із честю і зі славою у храм Пречистої [Богоро-

Послання Блаженнішого Святослава

до вірних Української Греко-Католицької Церкви та всіх людей
доброї волі з нагоди відзначення 1025-річчя Хрещення Русі-України

Дорогі брати і сестри!

Ми, український народ, громадяни, які належать до різних конфесій, святкуємо пам'ять дарування нам світла єдиної Христової віри. Цим відзначенням вшановуємо великі Божі діла, які сталися на нашій землі 1025 років тому. Тоді за сприяння святого рівноапостольного князя Володимира у водах Дніпра-Славутича охрестилися наші предки. Діянням благодаті Святого Духа, котрий «ширив над водами», Бог-Отець усинив український народ, назвав його своїм «сином улюбленим» і повів у майбутнє, як колись провадив Божий народ Старого Завіту до Обіцяної землі.

Історія Русі-України вчить нас, що саме український народ є тим новим Христовим людом, який зродився у хрещальних водах Дніпра. Це про нас молився в день Хрещення киян, час Нового Сотворення цього народу, князь Володимир, кажучи: «Христе-Боже, що сотворив небо і землю! Споглянь на нових людей цих і дай їм, Господи, пізнати Тебе, істинного Бога, як пізнали Тебе християнські країни. Утверди в них правильну й непохитну віру і мені допоможи, Господи, проти диявола, щоб переміг я хитрощі його, надіючись на Тебе і Твою силу».

І тепер, гортаючи сторінки історії та роздумуючи у світлі віри над тим, як дивно і владно Господь провадив наш народ крізь різного роду випробування і досвіди аж донині, можемо впевнено сказати, переспівуючи українського поета: народ наш є, народ наш завжди буде, ніхто не поневолить наш народ. За всі ці благодіяння, що їх Господь так щедро виливав і надалі виливає на наш люд, Йому від нас належить «слава, честь і поклоніння, нині, і повсякчас, і навіки вічні».

Хрещення у водах Дніпра, подібно до Ісусового Хрещення в Йордані, знаменувало

новий етап духовного зростання нашого народу у світлі науки Христа: Він став для нас «Дорогою, Правдою і Життям» (пор. Ів. 14, 6). Ця подія зумовила також великий цивілізаційний поступ нашого народу, який увійшов у коло європейських християнських народів.

Як Богоявленню на Йордані передувало Різдво Божого Сина і Його приховане життя в Назареті, так і Богоявленню на Дніпрі передувала кількостотлітня історія прищеплення християнства та його непомітного, але впевненого зростання на нашій землі. Першими сіячами Слова Божого були святий Андрій Первозванний, Христовий апостол, і святий Климент, Папа Римський. Засіяне ними плекали святі рівноапостольні Кирило і Методій, просвітителі слов'ян. Отже, величний акт 988 року не започаткував, а увінчав наш шлях назустріч Христові. Київ став центром нашої Церкви, як колись Єрусалим — центром Церкви апостолів, тож не випадково християнство на наших землях названо «київським». Наш народ і його держава є спадкоємцями християнської цивілізації Київської Русі-України, що була свого часу однією з найбільш могутніх і культурних країн Європи.

Хрещення стало «весною нашого народу», сповнюючи національний організм духом воскреслого Тіла Христового. Наші предки, немов зі сну, прокинулися з неволі рабів гріха до свободи дітей Божих (пор. Рим. 8, 21). Будучи охрещеними «в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа», вони стали «одним Божим народом на київських горах», об'єднаним в єдиній, святій, соборній і апостольській Церкві. Тому наша Церква-мучениця є прямою спадкоємицею Церкви Володимирівого Хрещення, що зуміла протягом історії зберегти спадок неподіленого християнства першого тисячоліття та була, є і завжди буде душею нашого народу.

Зрікшись диявола і всієї його гордині в хрещальних обітах, наші предки з'єдналися з Христом і одне з одним. В основу свого національного і державного буття вони поклали Божий Закон, який сформував моральні підстави княжої та вічевої влад, законодавства «Руської правди». Божа Премудрість засяла на київських горах, збудувавши собі дім у храмі Святої Софії в столярному Києві та проявивши свою благодатну дію в подвижницькому житті преподобних Антонія і Теодосія та інших киево-печерських чудотворців, а відтак — тисяч святих і праведних, що їх дала українська земля аж до новомучеників ХХ століття. Так поступово будувалася на нашій землі християнський український світ, а Лик Христа «печаттю дару Святого Духа» викарбувався на гранях національної культури.

Нині, відзначаючи 1025-ту річницю Хрещення, нам потрібно пригадати і знову відновити хрещальні обіти. Їхній сенс залишається незмінним — скинути зі себе будь-які узи рабства, ще від праотця Адама накладені на людський рід дияволом, і вдягти хрещальний одяг Свободи і Любові, який є сяючими шатами воскреслого Христа. Адже «Христос нас на те визволив, щоб ми були вільні. Тож стійте і під ярмо рабства не піддавайтеся знову» (Гал. 5, 1). Відректися від диявола сьогодні — це, передусім, позбутися духовного поневолення з боку глибоких пристрастей і злих нахилів, які атакують людське серце та, отримавши доступ до нього (серця). — Авт.), перетворюють його на джерело беззаконня і несправедливості, що заневищує всі виміри буття: особистий, родинний, суспільний, культурний, економічний та політичний. Натомість з'єднатися з Христом — це єдиними устами і єдиним серцем визнати віру наших предків, виражену в «єдиному Хрещенні на відпущення гріхів». З'єднатися

з Христом — це бути членом Його Тіла, тобто Церкви, і вірити, що в Ісусі ми вже одна Київська Церква і один український народ, як на рідній землі, так і на поселеннях.

Задля відновлення нашої вірності Христові як єдиному «Джерелу відродження українського народу» та задля утвердження нашої церковної і національної єдності доручаю кожному вірному і всім нашим парафіяльним спільнотам урочисто відновити хрещальні обіти в день Святого Володимира (у неділю, 27 липня, після Божественної Літургії). Запрошую також на загальноцерковну прощу до Києва 17–18 серпня цього року. Разом із єпископами нашого Синоду ми освятимо воду в Дніпрі і нею окропимо новоспороджений

Патріарший собор Воскресіння Христового. Передаючи цей Собор для служіння київській громаді і всій Церкві, уже тепер хочу щиро подякувати всім фундаторам, жертводавцям та добродійцям, молитвами, коштами і працею яких подала ця чудова святиня. Вона не тільки прикрасить древній Київ, а й назавжди залишиться рукотворним пам'ятником 1025-річчя християнства на українських землях.

Прикликаю на всіх, за молитвами святого рівноапостольного князя Володимира та всіх святих і праведних української землі, благословення всемогутнього Бога — Отця, і Сина і Святого Духа!

+ СВЯТОСЛАВ,

Верховний Архієпископ
Киево-Галицький
Української
Греко-Католицької Церкви

Дано в Києві, при Патріаршому соборі Воскресіння Христового,

22 липня 2013 року Божого

Загальний вид на катедру та прикатедральні будинки.

диці]. Упавши, поклонився він і прославив Бога за те, що сталося: жоден бо князь руський не воював землі Чеської. І, побачившись із братом своїм [Васильком], він вельми радувався».

Катедра від середини.

Василь Слободян у своїй монографії подає інформації, що у цій же церкві (згоріла й відбудована у 1260 р. князем Данилом), в її підземеллі у 1264 р. був похований князь, а пізніше похоронили його синів Шварна, Романа та правнука Михайла Юрійовича.

У 1596 р. холмський єпископ Діонісій Збірський, який мав єпископську катедру при цій церкві, прийняв Берестейську унію. З 1617 р. при катедрі організовано василіанський монастир, який розташовувався в спорудах на вершині Гірки. Монастир отримав привілей від стрости Холмського, підскарбія

Князь Данило Галицький — засновник Львова.

Миколи Даниловича, підтверджений королем Владиславом IV. У 1638 р. катедральна церква та монастир згоріли. Відбудована старанням єпископа Методія Терлецького у 1640-1648 рр. і розширена. У 1650-1652 рр. перебувала в руках православних єпископів. У 1711 р. церкву знову перебудовано стараннями єпископа Йосифа Левицького, надаючи їй вигляду більше латинського костелу, чим церкви східного обряду. У 1735 р. єпископ Феліціан Володкович знову розширював і перебудовував споруду. Поки старі стіни не почали грозити заваленням. Тоді церкву розібрано і 1756 р. завершено спорудження нового храму, яке тривало коло двадцять років. Будівництво її вів архітектор Томаш Резлер за проектом архітектора Павла Фонтани. Внутрішнє урядження церкви завершено за єпископа Максиміліана Рилла.

У 1802 р. споруда пошкоджена пожежею. Щойно у 1815-1827 та 1837 рр. проведено її ремонт будівничим Леопольдом Сальковським. Тоді ж в церкві встановлено органи. У 1840-х рр. в церкві встановлено іконостас, виготовлений сницером Яном Ліндером і позолотником Фридериком Блікеле, з іконами пензля Бонавентури Домбровського. Василянський монастир, який існував при церкві, ліквідовано указом імператора Александра II у 1864 р. З 1875 р. — катедра православної Варшавсько-Холмської єпархії. У 1874-1877 рр. проведено ґрунтовний ремонт споруди — добудовано чотириколонний портик до головного входу, перероблено і позолочено головну баню і бані над вежами чільного фасаду, розписано церкву і виготовлено та встановлено новий п'ятирусний іконостас. 11 травня 1878 р. церкву урочисто освятив єпископ Холмський і Варшавський Леонтій. У 1919 р. церкву відібрано від православних і передано католикам. Тоді також проведено ґрунтовну реставрацію церкви з наданням їй первісного вигляду (залишений лише чотириколонний портик) за проектом архітектора Конрада Шреттера. При цьому викинено іконостас і знищено весь стінопис. 19 травня 1940 р. собор повернено Православній Церкві і він став катедрою Холмсько-Підляської єпархії Митрополита Іларіона. З серпня 1945 р. знову парафіяльний римо-католицький костел. У 1988 р. Папа Іван Павло II надав храмові звання малої базиліки.

Сьогодні годі шукати в костелі «На гірці», крім двох, завішених у вівтарній частині картин — Розп'яття та св. Онуфрій, слідів греко-католицького минулого. Зрештою, у всяких історичних описах чи храму, чи єпархії найчастіше і вперто вживається прикметників «руський», «уніятський», що пересічним відвідувачам цього місця досить ефективно подає окреслений образ історичного минулого.

Зараз поруч базиліки

на пагорбі звершеному хрестом видно сліди археологічних розкопок. Інформаційна дошка повідомляє, що виявлено тут залишки палати й оборонних будівель, що їх спорудив руський князь Данило.

«Князівська резиденція в Холмі датується першою половиною XIII століття. Археоло-

гічні розкопки в попередні два роки були успішними й підтвердили здогадки археологів про існування резиденції українського короля. Їх було здійснено в рамках міжнародного дослідницького проекту під назвою «Резиденційно-сакральний комплекс на Замковій горі у Холмі», прийнятого міністерством науки і вищої освіти Польщі на 2010-2013 роки, під керівництвом відомого спеціаліста зі середньовічної археології доктора історичних наук Анджея Буска з інституту археології та етнографії Академії наук Польщі з участю науковців інституту історії мистецтв Ягеллонського університету в Кракові, інституту науки про землю університету ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні та Національного університету «Львівська політехніка». Археологи, які в Холмі виявили замок короля Данила, порівнюють за характером і призначенням це місце з Акрополем. Якщо гіпотези дослідників підтвердяться, це буде, як вважають, науковою сенсацією XXI століття» — повідомляє газета «Галичина», інтернет версія, за 8 вересня 2012 року (автор Петро ЗАХІДНЯК).

Поки що археологічні дослідження на пагорбі припинені, а історичні мури наново засипані землею чекують розвитку подій. За пагорбом знаходиться кладовище, а на ньому хрести з кириличними написами. Це кладовище було відновлено волонтерами із України, Польщі та Німеччини у 2008 р. Серед похованих на ньому — українці, поляки, росіяни — духовні та світські особи, діяльність яких пов'язана зі спільною історією Польщі та України. Тут в 1940-му році був похований професор таємної Української Політехніки у Львові, прем'єр-міністр Української Народної Республіки інженер Пилип Пилипчук (*1869 – †1940), який останні роки свого життя провів у Холмі.

З весни цього року спільна, українсько-польська група архе-

Могила Пилипа Пилиповича.

ологів, фінансована в більшості відомим українським багатієм, політиком Петром Порошенком, почала дослідження інтер'єру самої базиліки. І зразу вчені, оснащені відповідною технікою, натрапили під підлогою на рештки старішого храму. Знайдені фундаменти можуть датуватися періодом правління князя Данила. Як свідчать літописи, тут же покояться мощі його самого та членів родини. Археологи відкопали вже кістяк, мабуть, князевого дружинника, ростом поверх двох метрів, знайшли також певну кількість артефактів датованих XIII — XIV століттям.

При холмській базиліці знаходиться паломничий центр, в якому за невеликі гроші можна підняти кімнату, що може послужити базою відвідин Холмщини та Грубешівщини. Проведений тут час, знайомлення з матеріальними залишками українського минулого збагатять кожного, хто хоче тут побувати і цікавий історії свого народу.

Богдан Тхір

Поруч катедри — кладовище.

Під цим пагорбом чекає на відкриття княжий двір.

Проца до Зарваниці

Архиерейською Літургією, яку очолив Глава УГКЦ Блаженніший Святослав, та освяченням пам'ятника Іванові Павлові II 14 липня завершилася Всеукраїнська та молодіжна проща. У Богослужінні взяли участь вірні з різних куточків України та з-за кордону, 10 архиєреїв УГКЦ, близько 300 священників та представники влади.

Зарваниця 13 липня 2013 р.

Значна частина вірних ішла до Зарваниці пішки. Найбільша група, близько 1500 осіб, традиційно здійснила пішу прощу від Архикафедрального собору Тернополя. Найбільше часу у дорозі провели прочани з Хмельницького вікаріату: до Зарваниці вони йшли майже тиждень. Ішли здебільшого молоді люди, інші — приїхали на автобусах, автомобілях та велосипедах.

Патріарх Святослав привітав усіх гостей та прочан, які, незважаючи на сильний дощ,

молилися на Літургії, уділив архиєпископське благословення, подякував організаторам за наполегливу працю, священникам, які з вірними йшли пішки та сповідали під час прощі, представникам влади з допомогою в організації паломництва.

Цьогоріч проща була приурочена 1025-ій річниці Хрещення Русі-України та Року віри, яким в УГКЦ проголосили 2013 рік. Саме ці тематики заторкнув Блаженніший Святослав у своїй проповіді.

Допоможуть відновити храм де були скульптури Пінзеля

Французька сторона допоможе відновити костел Всіх Святих у селі Годовиця Пустомитівського району Львівщини. Про це під час візиту до Львова французького посла повідомив почесний консул Франції у Львові Данило Ярема.

За його словами, у цьому храмі зберігалось сім скульптур Пінзеля, а крім того, там є цінні фрески.

Почесний консул повідомив також, що ініціатива надійшла з польської сторони, однак у Львові також є люди, які готові вкласти у цю справу певні фінанси.

Костел Усіх Святих у Годовиці — парафіяльний римо-католицький храм, пам'ятка архітектури 18 століття стилю бароко у селі Годовиця Пустомитівського району Львівської області. Нині храм перебуває у напівзруйнованому стані.

Нагадаймо: великим успіхом завершилася перша в історії України виставка „Скульптор бароко в Україні середини XVIII століття: Іоанн Георг Пінзель”, що проходила в паризькому Луврі з 21 листопада 2012 року до лютого 2013 р. В експозиції були представлені 27 робіт цього майстра з музеїв Львова, Тернополя та Івано-Франківська. Виставку скомпонували в одній із зал Лувру, де раніше приймали присягу французькі королі. Безпрецедентна культурна подія відкрила Європі українського майстра світового масштабу. В Україні він шанований помірковано, враховуючи те, як дбають про спадщину цього скульптора.

До речі, ще серйозного ремонту вимагає музей Музей сакральної барокової скульп-

Костел Всіх Святих у селі Годовиця.

тури Йогана Георга Пінзеля у Львові він знаходиться у пам'ятці архітектури XVII ст. — колишньому костелі Сестер Кларисок, що на Площі Митній 2.

(ред)

Після Літургії відбулася Панахида за жертв українсько-польського протистояння на Волині 1943 року та освячення пам'ятника Івану-Павлу II, Папі Римському, який споруджений поблизу купелі св. Анни.

Архиєпископ і митрополит Тернопільсько-Зборівський Василій (Семенюк), як намісник Марійського духовного центру у Зарваниці, подякував Главі УГКЦ за візит та подарував копію ікони Матері Божої Зарваницької.

(рісу)

У Зарваниці посвятили пам'ятник Іванові Павлу II.

Головний храм паломничого центру у Зарваниці.

X Генеральна капітула сестер Чину святого Василя Великого

Від 8 до 24 липня 2013 року в Римі тривала X Генеральна капітула сестер Чину святого Василя Великого.

У п'ятницю, 19 липня, коли за новим календарним стилем споминали святу Макрину, сестру святого Василя Великого, яка вважається засновницею жіночої гілки василіанської монашої традиції та є покровителькою сестер Чину святого Василя Великого, святкову Боже-ственну Літургію для учасниць капітули очолив владика Діонісій (Ляхович), Апостольський візитатор для українських греко-католиків в Італії та Іспанії. Того дня сестри василіанки також спогадували 60-річчя централізації Чину, тобто об'єднання монастирів під проводом головної управи в Римі.

Архимандринею на наступні шість років була обрана м. Дія Стасюк із провінції Пресвятої Трійці в Україні.

Наступного дня відбулися вибори головних дорадниць. Першою дорадницею та заступницею обрано с. Лідію Анну Савку зі США, а дорадницями с. Марієлу Роцин з Аргентини, с. Данієлу Стефкову зі Словаччини та с. Назарію Михайлюк з України.

Сестри василіанки є членкинями міжнародного Чину, що об'єднує жіночі монаші спільноти різних Східних Католицьких Церков візантійської традиції, в основі чернечої традиції яких є правило св. Василя Великого. Маючи центральну управу в Римі, Чин складається з восьми провінцій (Аргентина, Хорватія, Польща, Румунія, Словаччина, Україна та дві у США), двох віце-провінцій (Хорватія та Словаччина), трьох делегатур (Австралія, Бразилія, Угорщина) та контемплятивного монастиря Пресвятого Серця в Міддлтаун, США.

за <http://www.ugcc.org.ua/>

Знищений інтер'єр костела у Годовиці.

Святкування в тіні відзначення

Молодших читачів це може роздратувати, але повністю доцінити те, що сталося наприкінці червня можуть тільки ті, хто двадцять п'ять років тому свідомо сприймав дійсність. Це якоюсь мірою подібне до технологічної революції, яка також почалась більшимени тоді. Вчити молодих греко-католиків у Польщі, що чверть століття тому їхня Церква формально не існувала, це те саме, що сказати сьогодні підліткові, узалеженному від смартфона, що стаціонарний телефон у 1988 році був раритетним, дефіцитним добром. Абстракція.

Коли влітку 1988 року ми на Ясній Горі у Ченстохові святкували Тисячоліття Хрещення Руси-України, присутні там нечисленні священники з підпільної ще тоді Церкви в Україні робили все, щоб не потрапити в об'єктиви камер і фотоапаратів, бо могло це призвести до деконспірації. Коли у червні 2013 Блаженніший Святослав паломничав від Перемишля до Гурова Ілавецького, публічне телебачення транслювало найважливіші моменти візиту, а кортеж Глави УГКЦ супроводила поліція і BOR, зупиняючи рух на перехрестях вулиць.

Хоч головною метою візиту Патріарха було відсвяткувати з Перемисько-Варшавською архієпархією УГКЦ 1025-ліття включення наших предків до родини християнських народів, то неминучим було домінування в інформаційному просторі відзначення не радісної, але трагічної події — Волинського злочину, який скоєно 70 років тому. Після закінчення всіх заходів можна підтвердити слушність сказаного Мирославом Мариновичем, що присутність Блаженнішого Святослава у Польщі, зокрема варшавська панахида, «відродила одну історичну особливість, пов'язану із греко-католицькими ієрархами». Ця особливість полягає в тому, що «у минулому і митрополит Андрей Шептицький, і патріарх

Йосип Сліпий виступали на міжнародному рівні не лише як первоієрархи, а й як етнархи — особи, які, крім Церкви, представляють іще й увесь народ. Цього разу роль такого етнарха відіграв Патріарх Святослав». На жаль, 1025 років від хрещення Україна має відважного первоієрарха однієї з Церков-спадкоємців Володимрового рішення, і позбавлена відповідального керівника держави, який за словами Ярослава Грицака, мав би бути у Луцьку поруч президента Коморовського «і за дипломатичними протоколами, і з моральних мотивів».

Стає моторошно, коли подумати, що візит Глави УГКЦ не відбувся, що не було панахиди і не підписано спільної декларації. Українсько-польські відносини зазнали радикальної деградації. Історія доцінить і передбачливість ієрархів, і мудрість президента Польщі.

Тим не менше стосунки між поляками і українцями проходять випробування. В Радимні, за сприяння місцевої влади проведено «реконструкцію» Волинської різни, а над Бугом, в реакції на інцидент в Луцьку і заяву місцевої ради з приводу трагічної річниці, скасовано польсько-українські інтеграційні заходи. У висловлюваннях віта гміни Мірче, який прийняв таке рішення, є зізнання, яке не може не тривожити: «мене критику-

вали за надто велике заангажування в польсько-український діалог». Відомий люблінський археолог Анджей Коковський, коли в 70-х роках починав на Грубешівщині пошуки готських поселень, почув від колишнього командувача партизанського відділу, що може там «знаходити собі що завгодно, тільки не германців і українців». Годі думати про краще майбутнє між двома народами, якщо за геополітичними, надіємось — незворотніми, процесами не йде трансформація свідомості людей, не появляється розуміння, що діалог означає просто підтвердження рівних прав і гідності іншого.

Самозрозуміло, що Церкви-підписанти варшавської і попередніх декларацій, надіються, що щирі слова падуть на врожайну землю сердець і умів поляків та україн-

ців, і принесуть добрий плід. Щоб так сталося, зерно і землю треба зрошувати, очищувати і оберегати. Інакше справдяться слова молодого українського історика Андрія Портнова, котрий вважає, що пересічний українець, який бореться за виживання, не цікавиться історією, і хоч є «середовища, наприклад церковні, готові перепрошувати, кажучи „Прощаємо і просимо про прощення”» то ця формула «не завжди є адекватною», а жести символічними, значення яких він би на переоцінював.

Хай «символічний» стане тим, що «символ» означає в християнстві — спонукою до задуми, звершенням дії, завданням, яке треба виконати, і способом створення нової дійсності.

о. Богдан Панчак

Представники УГКЦ — Блаженніший Святослав і Митрополит Іван та Римо-католицького костела — Єпископ Міхалік та Митрополит Мокшицький після підписання спільної Заяви про примирення. (КАІ)

УГКЦ ГОТУЄТЬСЯ ДО ПРОСЛАВИ НОВИХ БЛАЖЕННИХ

27 червня Українська Греко-Католицька Церква вшанувала блаженних мучеників, котрі віддали життя за віру та Церкву у ХХ ст. Цей день у церковному календарі відзначається щойно 12-ий рік, відтоді, як Іван Павло II беатифікував 27 новомучеників під час візиту до Львова. Найвідоміші з них — владика Миколай Чарнецький (багато років його могила на Личаківському цвинтарі у Львові, ще до перепоховання у храмі св. Йосафата, збирала сотні паломників); о. Микола Конрад зі Страдчу — проці туди є традиційними; проголошений Праведником світу о. Омелян Ковч, який загинув у німецькому концтаборі за те, що рятував євреїв і прославився як «парох Майданека». До них уже складені літургійні молитви, намальовані ікони...

«Святі — це дорогавкази у нашому житті»

Єромонах-василіянин Полікарп (Марцелюк) очолює «Постуляційний центр беатифікації й канонізації святих УГКЦ» — церковну установу, що збирає відомості та документи про життя осіб, яких Церква хоче подати вірним за зразок для наслідування, проголошуючи їх святими. Він роз'яснює, для чого існує така інституція: «Процес проголошення святими — це увіковічнення пам'яті героїв, вірних і священнослужителів, які залишили світлий слід у житті Церкви. Тому серед вимог до кандидатів на беатифікацію передусім є такі: людина уже відійшла у вічність, вона належала до Церкви; пам'ять про її чесноти чи слава мучеництва живе серед вірних; могилу цієї людини часто відвідують, а її ім'я, особливо у день смерті, є на устах вірних і з'являється на шпальтах газет чи інтернет-форумах».

За словами о. Полікарпа, якщо суспільство забуває про достойну людину, це свідчить про його рівень — навряд чи воно зможе далі розвиватися і мати великі перспективи у майбутньому. «Казав апологет первісної спільноти Церкви Тертуліан: кров мучеників — насіння християн. Це вони зростили у нашій Церкві те, що зараз маємо — людей у храмах, свідомих свого покликання. І от для того, щоб люди взорувались на здорові приклади з їхнього життя і щоб спокуси не проникали до глибини серця, щоб не зроджували байдужості — найгіршого, що є в людині, Церква подає до наслідування приклади святих, — говорить о. Полікарп. — Святі — дорогавкази у нашому житті. На дорозі знаки попереджають про небезпеку, допомагають знайти правильний напрям. Отак і Церква вказує вірним шлях і можливі перешкоди на ньому».

Митрополит Андрей (Шептицький) Керівник Постуляційного центру звертає ува-

Митрополит Андрей Шептицький.

гу на приклад Митрополита Андрея (Шептицького). «Він постраждав за бажання християнської єдності, постійно ходив по лезу, його арештували росіяни за звинуваченням у «мазепинстві», польський уряд ізолював під час війни у палатах св. Юра, а серед українців були такі, які закидали йому симпатію до православ'я. Коли Митрополит Андрей перебував у Росії на заслання, його там приймав російський єпископ, а потім митрополит приймав його у Львові, коли він став вигнанцем. Кир Андрей обстоював право українців на власну державу, однак також закликав до співпраці між народами у новоствореній Речі Посполитій. Митрополит Андрей

— миротворець, який у часі війни залишився дорогавказом, як бути людиною за будь-яких обставин. Учні Митрополита продовжили його справу, як мученика, гинули за віру на засланнях. Багато священників, вихованих ним, не втекли за кордон, залишаючи свою паству».

Отець Полікарп навіть приклади священнослужителів, які виконували настанови свого митрополита. Зокрема, о. Йосифа Осташевського, який у Підберізцях біля Львова у часи німецької окупації опікувався хворими на тиф. Його ім'я — теж у списку Слуг Божих, які будуть розглядатися у Римі як кандидати на проголошення мучениками.

Одразу ж після візиту в Україну Івана Павла II Місія постуляції продовжила процес новомучеників УГКЦ — справи одних не встигли підготувати до візиту Івана Павла II, імена інших виринули згодом. Всього у списку, який очолює парох зі Стебника о. Петро Мекелита, є 45-ть осіб. Переважно це священники, які загинули від комуністичного режиму у повоєнні часи. Але є й мирянка Марія Шведа — 27-літня дівчина, котру жорстоко вбили у 80-х роках. А наймолодший «учасник» беатифікаційного процесу — 25-літній монах-редемпторист Мар'ян Галан — його у радянському війську звинуватили у релігійній

(Продовження на 11 сторінці)

«Ми засудили чотири ідеології,

які вчать ненавидіти людей іншої національності»

Про візит до Польщі, Декларацію примирення і прощення, про святкування 1025-річчя Хрещення України-Русі й значення віри в житті сучасної людини розповідає Глава УГКЦ Блаженніший Святослав.

— У переддень офіційного візиту до Польщі українських Митрополитів на чолі з Главою УГКЦ з нагоди 1025-річчя Хрещення України-Русі та 70-х роковин Волинської трагедії Ви оголосили намір «винести на абсолютно новий рівень справу польсько-українського примирення». Ваше Блаженство, хоч Ви й окреслили це «простими словами, що вперше написали польські єпископи до єпископату Німеччини одразу після Другої світової війни: прощаємо і просимо прощення», але перебіг справи виявився складним...

— Мій візит до Польщі був запланований ще на початок минулого року. І розпочати святкування 1025-річчя Хрещення України-Русі ми мали саме з нашої Перемишльсько-Варшавської архієпархії, оскільки Перемишльська митрополія старша за Київську. Саме на ті стародавні українські землі учні святих Кирила і Методія принесли Святе Хрещення ще до святого Володимира Великого, а вже київська подія стала своєрідним вінцем дуже довгого процесу християнізації всієї України-Русі.

Наше духовне і церковне свято збіглося з річницею Волинської трагедії. Ми бачили, як місяць за місяцем зростала в Польщі суспільно-інформаційна напруга. Деякі українські аналітики називали такий стан суспільною істерією, за якою образ українця змальовувався у польському суспільстві й серед європейської громадськості як образ «різуна». Я розумів, що моя поїздка до наших греко-католиків Польщі буде пов'язана також із захистом доброго імені українців. Тому візит набув і суспільного характеру — ми мали обговорити надзвичайно важливе питання українсько-польського примирення.

— Ухвала Сенату про відзначення 70-річчя Волинської трагедії насторожила багатьох. З польської сторони лунали слушні думки: мовляв, відколи історію окреслюють шляхом голосування? Противником такого принципу виступив і Маршалок Сенату Богдан Борусевич. Як би Ви схарактеризували свої зустрічі з першими особами Польщі?

Коли ж говоримо про примирення між нашими народами, то маємо пам'ятати святкування Тисячоліття Хрещення України-Русі за комуністичних часів у 1987–1988 роках. Саме тоді цей процес започаткував Глава УГКЦ Мирослав Іван (Любачівський), який відслужив у нашому обряді урочисту Літургію на Ясній Горі, в Ченстохові. Тоді ж зі світлої пам'яті Примасом Польщі Юзефом Глемпом розпочався діалог щодо вироблення засад примирення й поєднання між українцями й поляками. Подібно в 2005 році й мій попередник Кардинал Любомир (Гузар) із Архієпископом Юзефом Міхаліком, Головою Конференції Єпископів Польщі, проголосили акт примирення у Варшаві. Тоді весь зібраний люд промовив «Амінь», потвердивши цей акт. Так само зробив український народ у Львові. Наші народи ніколи не повинні цього забувати.

— Під час нашого візиту ієрархи УГКЦ були прийняті найвищим керівництвом

держави: Президентом, Маршалком Сейму та Маршалком Сенату. Президент Польщі заявив, що це вперше з часів Другої Речі Посполитої після Маршалка Пілсудського державна влада прийняла ієрархів Української Греко-Католицької Церкви. А були присутні всі Митрополити УГКЦ в Європі: Перемишльсько-Варшавський Архієпископ Іван (Мартиняк), Львівський Архієпископ Ігор (Возняк), Івано-Франківський Архієпископ Володимир (Війтишин), Тернопільсько-Зборівський Архієпископ Василь (Семенюк).

Я переконаний, що цей візит, безсумнівно, історичний. Хоча зрозуміло, що їдучи до Польщі, ми були дуже засмучені поспішним рішенням Сенату, який назвав Волинську трагедію «етнічними чистками з ознаками геноциду» і дуже негативно висловився, я би сказав, навіть заперечив усі змагання нашого народу за самостійність і незалежність. Нам було дуже болюче. У зустрічах і з Маршалком Сейму, і з Маршалком Сенату я чітко висловився проти цієї позиції, бо не можна в таких важливих ухвалах піддаватися емоціям — необхідно керуватися християнським сумлінням.

На першій зустрічі з пані Маршалком Сейму я заявив, що ми категорично проти вживання терміна «геноцид», коли говоримо про Волинську трагедію чи українсько-польські відносини загалом, бо ті трагічні події абсолютно не відповідають міжнародному визначенню геноциду. Я також висловив сподівання, що Сейм буде поміркованішим у своїх рішеннях і подібного формулювання більше не буде.

Так само на зустрічі з Маршалком Сенату паном Богданом Борусевичем я висловив наше розчарування і схвилювання тією декларацією, яку Сенат попередньо прийняв. Більше того, я зауважив, що коли ієрархи готували наш текст, то поспішна поява ухвали Сенату стала певною перешкодою для приготування тексту примирення, але все ж таки ми його підписали. Цікаво, що на вислів мого жалю пан Борусевич сказав так: «Ваше Блаженство, якби ієрархи швидше підписали спільну декларацію, то подібної ухвали нашого Сенату не було б!». Він наголосив, що позиції РКЦ у Польщі та УГКЦ в Україні надзвичайно важливі для заспокоєння емоцій з одного боку, а з іншого — для нагадування католикам, що не можна керуватися ненавистю в оцінці історичних подій. Мене його слова зворушили, бо це було високою оцінкою справи, яку взяли на свої плечі ієрархи УГКЦ та польський єпископат. Так, нас об'єднує трагічна історія, але думаючи про сьогодні, християнам завжди на перше місце потрібно ставити християнське сумління й мирне будівництво спільного майбутнього.

— Польська «Газета виборча» охарактеризувала Декларацію примирення і прощення, яку підписали ієрархи Української та Польської Церков, переломним документом. Яке її значення для майбутнього обох народів?

— Декларація стала виявом того, що справа польсько-українського примирення дуже важлива для обох народів. Я би хотів означити три важливі її складові. Коли іє-

рархи готували цей документ, то розуміли, що ні політики, ні суспільні діячі не могли дати собі ради з напливом емоцій як в українському, так і в польському суспільстві. За такої ситуації всі дивилися на Церкву. І справді, передусім Церква мусила сказати своє слово, щоб засвідчити християнські цінності в нашому суспільстві, які лежать в основі європейської цивілізації. При цій нагоді я хотів би згадати велику роль рішучості Голови Конференції Єпископів Польщі Архієпископа Юзефа Міхаліка з Перемишля, який на мою пропозицію підготувати такий документ відповів із великою відкритістю, за що я дуже йому вдячний.

Друга складова — взаємне примирення. Я озвучив позицію прощення і перепрошую за всі кривди, які сини і доньки нашої Церкви вчинили донькам та синам інших народів та своїм ближнім. Тим самим я повторив слова Блаженнішого Любомира (Гузара), сказані 12 років тому в Львові, на беатифікаційній Літургії, перед слугою Божим Папою Іваном Павлом II. Так само владику Юзеф Міхалік перепросив українців за кривди, які нам завдали поляки. Цей духовний акт перепрошення Глав Церков обох народів вносить інший моральний вимір у відносини нашого спільного майбутнього і додає до нього загальний мирний тон співжиття. Саме християни повинні були це зробити, бо прощення — суто християнська мудрість. Це стало ще одним прикладом того, як нам потрібно лікувати спільні рани й очищувати пам'ять.

Третя складова — ми засудили чотири ідеології, які вчать ненавидіти людей іншої національності: крайній націоналізм, шовінізм, комунізм і нацизм. Очевидно, що ці ідеології ніколи нічого конструктивного не привнесли у світову історію людства. Проти таких крайностей виступав ще слуга Божий Митрополит Андрей (Шептицький) напередодні Волинської трагедії. За-

уважу, що ми не хочемо заперечити український націоналізм у сенсі патріотизму, який вчить любити свою віру, свою Церкву, свою традицію, свою землю і навіть віддати за них своє життя. Ми хотіли захистити правдивий образ українця і показати зміст справжнього українського патріотизму, який лежить і завжди лежатиме в основі нашого народу і незалежності нашої держави. Як мовилось наприкінці декларації: «Нехай Господь спогляне на Церкву на наших землях і допоможе українському та польському народам жити в мирі, взаємно ділитися своїм духовним багатством, а також вносити свій вклад у єдність та майбутнє Європи!».

— Історики тепер можуть трохи відпочити?

— Ні в якому разі! Навпаки, треба більше уваги зосередити на спільних дослідженнях. Як зауважили ієрархи в декларації, «об'єктивне дослідження фактів, а також представлення масштабу трагедії минулого стає нагальною справою та завданням істориків і спеціалістів, бо лише пізнання історичної правди може втихомирити розбурхані довкола цієї справи емоції. Закликаємо українських та польських науковців до дослідження історичних джерел та співпраці в поясненні обставин тих жахливих злочинів, а також до формування списку імен усіх тих, які зазнали терпіння». А відпочити треба тим недоброчинцям, які спекулюють на цій трагедії.

— Повернімося до 1025-річчя Хрещення України: вимір і значення цього святкування...

— Святкування 1025-річчя Хрещення України надзвичайно важливі, щоб ми могли, з одного боку, доторкнутися свого коріння, зрозуміти, «яких батьків і чий ми діти», як сказав наш пророк Шевченко; а з іншого — подякували Господу Богу за дар віри наших предків. Бо річниця Хрещення збігається з Роком віри,

УГКЦ ГОТУЄТЬСЯ ДО ПРОСЛАВИ НОВИХ БЛАЖЕННИХ

(Продовження з 9 сторінки)

пропаганді і як речовий доказ долучили нагрудний хрест.

Як працює Місія постуляції, у чому полягає її завдання? Розтлумачує о. Роман Лагіш, віце-постулятор у справі о. Р. Бахталовського: «Ця організація покликана Церквою зібрати весь існуючий матеріал по людині, яка постульована (з лат. — рекомендована) на святого й, отже, за всіма необхідними критеріями може бути винесена на вівтар Вселенської Церкви. Також постуляція шукає й опитує свідків життя кандидата на беатифікацію чи канонізацію.

Ми повинні максимально засвідчити християнські досягнення людини — тобто як у конкретний час і за конкретних обставин вона активізувала Євангеліє. Адаже у різні часи — різні вияви святості. Наприклад, колись духовні особи допомагали місту у подоланні чуми і ставали святими. У ХХ ст., в часи тоталітарних режимів, про Євангеліє свідчили іншим чином — приміром, переховували єврейських дітей, як то робив

який святкує вся Католицька Церква. Тож Хрещення України-Русі для нас є святкуванням народотворчого первня українців — християнської ідентичності, завдяки якій ми стали єдиним народом і єдиною державою.

Київське християнство виявляє активний інтерес до обох частин християнського культурного світу — західної і східної, посилює зв'язок зі вселенською християнською Церквою. Саме в київському християнстві необхідно шукати властивого українському народові духу толерантності, терпимості й доброї волі до інших народів і культур. Коли сьогодні ми стоїмо на певному роздоріжжі і роздумуємо, куди нам рухатися та в якому напрямі розбудовувати нашу державу, то пригадуємо, що вибір християнства святим Володимиром Великим був також і європейським вибором, завдяки чому Київська Русь увійшла у європейську сім'ю народів. Подібним до цього шляхом ішли і його наступники, адже знаємо, що Ярослав Мудрого вважали «тестем усієї Європи»: французький король Генріх I був одружений з дочкою Ярослава Анною, котра привезла зі собою «Реймське Євангеліє», писане кирилицею і глаголицею, на якому присягали згодом на коронаціях французькі королі; хоробрий норвезький князь, а відтак король Олаф Гарольд, — з Єлизаветою Ярославною; Анастасія стала дружиною короля Угорщини. Іншими словами, європейська ідентичність київського християнства повертає нас до орієнтирів наших предків та національної й духовної самоідентифікації.

— Чому УГКЦ не відзначає Хрещення України 28 липня, коли святкують наші православні брати?

— Думаю, поєднувати Хрещення України-Русі з днем пам'яті Святого рівноапостольного Володимира Великого — це московська традиція. Об'єднання цих подій відбулося в Російській імперії лише на 900-річчя Хрещення Русі (в 1888 році) та мало на меті підкреслити державний характер московського православ'я і претензії Москви на спадщину Київської Русі. Наша Церква зберегла давню київську традицію, яка сягає часів Володимирового Хрещення і згідно з якою Хрещення України-Русі рік у рік відзначає 14 серпня — в день Макавейських мучеників, коли розпочинається Успен-

Митрополит Андрей у льохах Святоюрської гори. Чи помиралі у Сибіру, бо не зреклись своєї Церкви. Святи бувають дуже різними, бо ж святість Бог буде на людській основі. Є люди з блискучою освітою і зовсім прості парафіяльні священики, віддані традиції і людям, які не пішли на жодні компроміси».

Згідно з канонічним правом, найшвидше беатифікаційний процес може розпочатися через 5 років після смерті особи: вважається, що коли її життя було сповнене християнського подвигу, вона залишатиметься популярною серед вірних впродовж цього часу. Отож, дається часова перерва, аби процес не розпочався на хвилі якогось емоційного піднесення.

На часі — канонізаційний процес блаженного Чарнецького

У Католицькій Церкві розрізняють поняття беатифікації та канонізації. Якщо людина канонізована — тобто проголошена святою, то

схий піст. Саме цей день історично правдивий і традиційно церковний.

Також у дні святкувань переживатимемо ще одну безсумнівно історичну подію для нашої Церкви — освячення Патріаршого собору.

— Коли очікувати осідку галицьких митрополитів — князю Галичу та Івано-Франківській митрополії — Главу УГКЦ Блаженнішого Святослава, щоб гідно відзначити 1025-річчя Хрещення України й 710-річчя утворення Галицької митрополії? Відомо, Ваше Блаженство, що й Ваша мала батьківщина також чекає на свого владика...

— Очевидно, що цього року я ніяк не зможу оминати давній Галич. Будучи Верховним Архієпископом Києво-Галицьким і маючи у своєму посіданні освячений нашими видатними попередниками славний престол галицьких митрополитів, обов'язково прибуду до Крилоса 4 серпня, напередодні святкування у Києві, щоб разом із вірними Івано-Франківської митрополії УГКЦ відсвяткувати Хрещення України на давніх руїнах Успенського собору. Й очевидно, що намагатимуся відвідати селище Брошнів-Осаду, звідки походить мій батько, де я вперше отримав Святе Письмо й де брав участь у житті нашої підпільної Церкви. Моя мала батьківщина для мене — дуже важливе місце. Тому, як Бог дозволить, ми разом із Митрополитом Івано-Франківським Архієпископом Володимиром намагатимемося його відвідати.

— У наш неспокійний час, над чим варто застановитися сучасній людині? Що тепер найважливіше?

— Думаю, нині найважливіше — бути християнином, незалежно від того, як розвиватимуться події в державі чи яка буде економічна міжнародна ситуація. Найважливіше — залишитися віруючою людиною, бо тільки віра дає нам надію в житті. Віра — це наш надійний якір у морі сучасних бурхливих подій. Вона завжди була силою нашого народу, яка допомогла не тільки вижити в буремних століттях, а й дала наснагу зберегти український народ, відродити загнану в катакомби Церкву, відбудувати нашу державу.

Розмовляв Роман ІВАСІВ, «ГАЛИЧИНА»

Єпископ Микола Чарнецький.

її вшанування є обов'язковим для Вселенської Церкви, а почитання особи беатифікованої (проголошеної блаженною) обмежується місцевою Церквою чи навіть містом або монашою спільнотою. Так, 27 мучеників проголошені блаженними для УГКЦ, але цілком ймовірно, що наступним кроком буде канонізація деякого з них. Принаймні, якщо йдеться про найбільш любленого українськими вірними блаж. Миколая Чарнецького, відомого численними зціленнями за його посередництвом.

Для успішного завершення беатифікаційного процесу необхідне чудесне зцілення, яке відбулось за молитвами до цієї людини і було підтвержене фахівцями. Щоправда, у випадку мученицької смерті чудо не вимагається — вважається, що смерть заради Христа достатньо засвідчує святість людини. Натомість, коли особу надалі подають для канонізації, чудо уже необхідне.

Дослідження життєвих доль цих людей — це щоденна рутинна праця. Працівники Постуляції повинні подати до Ватикану збір документів і свідчень, які стверджують практикування чеснот чи славу мучеництва людини. Для цього необхідно опрацювати архівні матеріали, співставити із свідченнями, написати вичерпну біографію і перекласти основні документи і свідчення італійською мовою. Це — перша частина процесу, яка відбувається у єпархії, де жив і працював Слуга Божий. Під час другої, так званої «римської» частини, фахівці з історії і теологи визначають, чи справді ця людина практикувала у житті християнські чесноти, а її життя було віддане за віру і Католицьку Церкву. Опрацювання однієї справи займає кілька місяців. Буває, що бракує свідчень, іноді зринають суперечливі факти, на які потрібно дати чітку відповідь. Свідки переважно старші, їх важко знайти й розговорити — вони досі залякані. А іноді живих свідків уже немає, і тоді справа базується лише на архівних документах.

Інші беатифікаційні процеси в УГКЦ

Поза процесом новомучеників, УГКЦ веде ще кілька окремих беатифікаційних процесів, які стосуються:

- о. Романа Бахталовського — засновника Згромадження Сестер Непорочного Серця Марії Фатімської, який помер

у 1985 р.; його процес ведеться шляхом ствердження героїчеської практики чеснот;

- отця-василіанина Єремії Ломницького — заслуженого церковного діяча, співзасновника Чину Сестер-Служебниць, добре відомого свого часу серед російських греко-католиків, який помер 1916 р. на засланні;
- о. Кирила Селецького — співзасновника Згромадження Сестер Служебниць та співзасновника сестер св. Йосифа Обручника, продовжувача справи дна Боска у впровадженні неавторитарної педагогіки (помер у 1918 р.).

Також, виглядає, що врешті-решт завершиться успіхом триваючий багато десятиліть беатифікаційний процес Митрополита Андрея (Шептицького), що перебуває на римській стадії; існують численні звернення про uzдоровлення за його посередництвом. Нещодавно у Страдчі Глава УГКЦ Патріарх Святослав висловив сподівання, що до ювілею Митрополита Андрея у 2015 р. відбудеться і його беатифікація. Поза тим, відкрито процес беатифікації кардинала Йосифа (Сліпого).

Це цікаво

Іноді беатифікаційні чи канонізаційні процеси затягуються на десятиліття, а то й на століття. Буває, що Слуга Божий (як-от Митрополит Андрей (Шептицький)) залишив велику наукову чи богословську спадщину, яку треба ретельно опрацювати й дослідити, чи немає розбіжностей із навчанням Католицької Церкви. Так, єпископ Йосафат Кунцевич, замучений у 1623 р. і беатифікований одразу через 20 років, свягим був проголошений аж через два століття. А великого гуманіста епохи Відродження Томаса Мора Католицька Церква канонізувала аж через чотириста років після страти, визнавши покровителем політиків та юристів.

Є у Католицькій Церкві святі діти. Зокрема, це Домінік Савіо, який прославився християнськими чеснотами і визнаний заступником вагітних жінок, та мучениця Марія Горетті, яка у 12-літньому віці стала жертвою жорстокого згвалтування. Перед смертю вона простила свого кривдника, який згодом розкався і після 30 років ув'язнення став монахом. Св. Марія Горетті є покровителькою дів та жертв згвалтування.

У II тисячолітті Церква вперше перейшла п'ятирічний рубіж після смерті людини, необхідний для розпочаття беатифікаційного процесу — у випадку уже блаженних Матері Терези із Калькутти та Івана Павла II. Їхні беатифікаційні процеси були найкоротшими.

А чи не найдраматичніший і найцікавіший беатифікаційний процес останніх часів стосувався падре Піо, монаха-капуцина, стигматика, який викликав в одних обожнювання, в інших — недовіру й відверте глузування. Втім, святість падре Піо підтверджується й досі — його мощі нетлінні, а за молитвами до нього діється багато чудес.

Катерина ЛАБІНСЬКА, РІСУ

Дорогим Отцям, Сестрам та всім вірним,
які поздоровили мене з нагоди іменин,
складаю щиру подяку і, як завжди,
поручаю усіх Богові в моїх молитвах.

Митрополит Перемисько-Варшавський
Архієпископ ІВАН МАРТИНЯК

З нагоди іменин
складаємо нашому пароху

о. декану Іванові Лайкошу

щирі вітання та бажаємо Божої благодаті
у щоденній праці для добра мирян
і нашої Церкви. Молимо Всевишнього
про добре здоров'я для Вас і Вашої сім'ї
на многі та благі літа.

*Парафіяльна рада
в Гурові Ілавецькому*

У першу річницю єрейських свячень
складаємо дорогому

отцю Богданові Крику

наші вітання й бажаємо наснаги
та вселили на шляху служіння
нашій Церкві та народу

*Парафіяльна рада
в Гурові Ілавецькому*

Всечесному

отцю д-ру Руслану Марцішаку,

з нагоди 10-ліття прийняття Вами
Таїнства Священства, бажаємо щоб Господь
благословив Вам у служінні Христу, обдарував
силою Святого Духа та витривалістю.
Нехай опіка Богородиці чуває над Вами.

Парафіяни зі Старгарда Щецінського

Пам'ять про доброго Пастиря

У 55-ту річницю відслуження у Щеціні першої Служби Божої о. Володимиром Борівцем (1888-1980), сибірським засланим та довголітнім душпастирем греко-католиків Щеціна, Старгарда та Тшеб'ятова, прийнято рішення про відновлення пам'ятника на його могилі та на могилі його дружини Олени.

Після пошуків вдалося нав'язати контакт з їхнім внуком, який може вирішувати всі формальні справи стосовно згаданих місць поховання. Він зобов'язався особисто подбати про виготовлення проекту нового надмогильного пам'ятника.

Усіх людей доброї волі, усіх вірних, кого доля звела з о. Володимиром та яким він служив, просимо про допомогу у здійсненні згаданого плану. Надіємося на Вашу підтримку, а пожертви можна вплачувати на спеціально відкритий рахунок:

Parafia Greckokatolicka pw. Opieki Najśw. Bogurodzicy
ul. Mickiewicza 43, 70-385 Szczecin
nr 75 1020 4795 0000 9302 0279 8809

З належною пошаною
о. Роберт Роса парох у Щеціні (тел. 604 102 542)

Всечесніший Отче Руслане!

Вітаємо Вас з Ювілеєм

10-ліття Священства!

Ви є світлом для нас
і нашого народу
Світлом Бога,
Спасителя, Христа.
Нехай дорога Вашого
майбутнього життя

буде завжди ясна, чиста і Христова.

Жийте нам Дорогий Отче
і ведіть нас до небесного Отця,
Нехай Вам Бог благословить
на многі і благі літа!

З нагоди Вашого Ювілею
— парафіяни з Інська

Прохання

Мешканці села Поздзяч звертаються до колишніх мешканців села про фінансову підтримку для виготовлення пам'ятника для священників, які служили в Поздзячі (Leszno) та Наклі до часу II Світової війни. Вони спочивають у спільній могилі на місцевому цвинтарі. Для виготовлення пам'ятника потрібні кошти, яких мешканці неспроможні самі зібрати з огляду на дуже маленьку спільноту. Тому просимо усіх колишніх мешканців села Поздзяч та Накла, які проживають у Польщі та за кордоном про фінансову підтримку.

У справі пожертв просимо звертатися до:

Богдана Феснака — Поздзяч (тел. моб.: 665046673)
Адреса: **Bohdan Fesnak, Leszno 56, 37-723 Stubno**

Богдан Феснак — голова суспільного комітету

Висловлюємо найщирішу подяку
всім, хто проводжав у останню дорогу
дорогого брата

бл. п. ІВАНА ОРЛОВСЬКОГО.

Вічна Йому пам'ять.

Родина Кендзерських та Орловських

Пастирський візит Отця і Глави Української Греко-Католицької Церкви до Білого Бору

Блаженнішого

СВЯТОСЛАВА ШЕВЧУКА

з нагоди

епархіяльних святкувань

1025-ліття Хрещення Русі-України
та

55-ліття білобурських паломництв

СУБОТА 14.09.2013

15:30 — Зустріч Патріярха з представниками парафій, катехитами, вчителями української мови та представниками українських громадських організацій (гуртожиток І ЗЛ ім. Тараса Шевченка)

18:30 — Велика Вечірня з литією

Художня програма

— Театральна група «НАВПАКИ» з Іданська

Зустріч Патріярха з молоддю (церква)

23:00 — «Ось Жених приходить опівночі...» (церква)

- Хор парафії Різдва Пресвятої Богородиці в Білому Борі
- Камерний хор зі Щецина
- Український камерний хор «Тисячоліття»
- Чоловічий хор «Синтаґма»

НЕДІЛЯ 15.09.2013

09:15 — Молебень до Богородиці

09:45 — Ювілейний концерт

10:30 — Відновлення хресних обітів

10:45 — Привітання Патріярха та Владик

11:00 — Архиєрейська Божественна Літургія

- Похід та благословення іконою Богородиці «Мати скитальців»
- Освячення води.

ЗАПРОШУЄМО!

БІЛИЙ БІР 14-15.09.2013

Інформації та координація:

о. Петро Баран (тел.: 600 932933, parafia@wp.pl)
та о. Ярослав Роман (603 365050)

БЛАГОВІСТ — суспільно-релігійний місячник. Видає Українська Католицька Церква у Польщі.

Редагує колегія: о. синкел д-р **Євген Попович**, **Богдан Тхір** (т) — секретар редакції (тел./факс дом. 89 761 04 21), о. **Богдан Панчак**

— богословський відділ, **Дарій Гаврилець** — технічна редакція, о. **Роберт Роса** — Вроцлавсько-Гданська єпархія.

Погляди авторів публікацій не завжди сходяться з точкою зору редакції.

Матеріалів не замовлених не відсилаємо. В оправданих випадках застерігаємо собі право виправляти і скорочувати авторські тексти.

Матеріали до публікації просимо висилати у машинописах або у чітких рукописах.

Kuria bp, ul. Basztowa 13, 37-700 **Przemysł**, tel./fax 16 678-78-68

e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl

Kuria bp, Pl. Nankiera 15a, 50-140 **Wrocław**, tel./fax 71 343-94-77,

fax 71 343-94-67, e-mail: konsystoria@wro-gda.opoka.org.pl

Adres «BLAHOWIST»; ul. Kościuszki 28/3, 11-220 Górowo Iławeckie,

redakcji: tel. 89 761-04-21, e-mail: blahowist@poczta.onet.pl

Bank Spółdzielczy w Górowie II, Nr 08 8855 0004 2003 0006 3515 0001